

תוכנית הבגרות
הגמישה

תולדות עם ישראל

לבתי ספר בחינוך החרדי

מזרח אירופה ויהדות התפוצות

הוראות

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	–	(30x1)	–	30 נקודות
פרק שני	–	(25x2)	–	50 נקודות
פרק שלישי	–	(10x2)	–	20 נקודות
סך הכול	–			100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (30 נקודות)

ענו על שאלה 1.

1. ועידת אוויאן והשלכותיה

לפניכם שני קטעים העוסקים בתגובות הנאצים על ועידת אוויאן. קטע א הוא דיווח שפורסם בעיתון נאצי בנוגע לתוצאות הוועידה, וקטע ב הוא מתוך ביטאון הס"ס. עיינו בקטעים, וענו על השאלות שאחריהם.

קטע א

"אתמול הסתיימה באוויאן ועידת היהודים, ותוצאותיה דלות ביותר. ההצהרות הרשמיות של נציגי ארצות הברית, צרפת ובריטניה עשו רעש גדול של זעקה מוסרית מעניין חיסול הבעיה היהודית בגרמניה. עם זאת, בה בעת ניכרה הסתייגותן של אנגליה וצרפת, כשדובר בנכונותן לקבל אליהן עוד מהגרים יהודים. כמו כן, נציגי ארצות אחרות שבתחילה לא רצו לדבר כלל, הביעו בזה אחר זה את חוסר נכונותם להתיר הגירה יהודית חדשה לתחומן.

נציגי ארצות אירופה הצהירו שארצותיהם הגיעו כבר לרוויה במספר היהודים שבתחומן. כך לדוגמה נציגי דרום אמריקה דיברו כולם על המבנה החקלאי בארצותיהם שמאפשר הגירה של חקלאים, אך לא של סוחרים או אינטלקטואלים עירוניים. כמה מהם, כמו למשל נציג ברזיל, רמזו כי לעיתים קרובות יהודים נכנסים לתחומי ארצותיהם במסווה של חקלאים, רק כדי לעבור לעיר בהזדמנות הראשונה שתיקרה בדרכם. התירוצים של נציגים אחרים, כמו קנדה, היו מבוססים על מצב האבטלה בארצם, והנציגים האוסטרליים הצביעו על שאיפתה של אוסטרליה לאוכלוסייה אחידה ועל הסכנות מפני הגידול באנטישמיות [אם יגיעו אליה מהגרים יהודים]. הנציג האנגלי אמר בנוגע לאפשרות של קליטת יהודים במושבה האפריקנית קניה כי זה תלוי בהתפתחויות שונות. מעצמות קולוניאליות אחרות כמו בלגיה והולנד לא הזכירו כלל את המושבות שלהן, או שהצהירו שהן לא מתאימות למתיישבים לבנים".

(מעובד על פי תרגום של בית הספר המרכזי להוראת השואה, יד ושם – Voelkischer Beobachter, 13 July 1938)

קטע ב

"המציאות והאמת הן שאותם 'דמוקרטים מדופלמים' [נציגי המדינות המערביות] מיטיבים להכיר את 'השאלה היהודית' [מילת קוד של הנאצים שנגעה לשאיפתם להרחיק את היהודים מן החברה]. נשים לב להוראות ההגירה שלהם ולרתיעתם מפני כניסת יהודים. ניווכח כי הם מסיקים מסקנות מעשיות על רקע הבנתם את 'השאלה היהודית'. לפיכך צעקתם היא מבחינתנו סתם רעש תמידי, שאי אפשר יותר להגבירו. נביא עתה את 'השאלה היהודית' לפתרונה המוחלט משום שהדבר הכרחי, משום שאין אנו שומעים עוד לצעקת העולם, ומאחר שבעצם שום כוח בעולם לא יכול עוד למונענו מכך. התוכנית היא ברורה לאמור: הרחקה מוחלטת, הפרדה גמורה! משמעותה היא לא רק הרחקת היהודים מכלכלת העם הגרמני, משמעותה רבה הרבה יותר! אין לדרוש משום גרמני שימשיך לחיות תחת גג אחד עם יהודים שהם אויבים בנפש של העם הגרמני. על כן יש לגרש את היהודים מתוך בתינו ומתוך רובעי המגורים שלנו ולשכנם בגושי בתים או רחובות, שם יהיו בינם לבין עצמם ומגעם עם גרמנים יהיה מצומצם ככל האפשר. יש לסמנם בסימני היכר, וכן לשלול מהם את הזכות להיות בעלי בתים או בעלי קרקעות או שותפים לבעלות מעין זו בגרמניה".

(מעובד על פי מאמר מעיתון הס"ס 24/11/1938, "יהודים, מה הלאה?" מתוך: "השואה בתיעוד – מבחר תעודות על חורבן יהדות גרמניה ואוסטריה, פולין וברית המועצות", בעריכת י' ארד, י' גוטמן, א' מרגליות, הוצאת יד ושם, ירושלים תשל"ח, עמ' 97–98)

(שימו לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

- א.** על פי מה שלמדתם, הציגו מהי ועידת אוויאן (יולי 1938). (5 נקודות)
- ב.** בשני הקטעים, הנאצים מציינים את הצביעות המוסרית שאפינה את המדינות שהשתתפו בוועידה. על פי טענתם של הנאצים בשני הקטעים, הסבירו במה התבטאה צביעות זו (הסבר אחד).
הציגו מקטע א שתי דוגמאות המאששות (מוכיחות) את טענת הנאצים בנוגע לצביעות זו.
על פי קטע ב, הסבירו מדוע היה חשוב לנאצים להדגיש בתעמולתם את הצביעות של המדינות שהשתתפו בוועידת אוויאן.
(15 נקודות)
- ג.** היסטוריונים רבים טוענים כי התוצאות של ועידת אוויאן היו בבחינת מתן "אור ירוק" לנאצים להחרף את מדיניותם נגד היהודים.
על פי קטע ב, הדגימו טענה זו.
על פי מה שלמדתם, הציגו את האירועים ב"ליל הבדולח" (נובמבר 1938), שבהם באה לידי ביטוי ההחרפה במדיניות הנאצים נגד היהודים.
(10 נקודות)

פרק שני (50 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 2-4 (לכל שאלה – 25 נקודות).

2. תנועת החסידות

- א.** הציגו שלוש תוצאות של פרעות ת"ח-ת"ט, המבטאות את ההידרדרות במצבן של הקהילות היהודיות. (8 נקודות)
- ב.** כתבו שלוש מפעולותיו של הבעל שם טוב (הבעש"ט) בשני תחומים שונים (סך הכול – שלוש פעולות). (8 נקודות)
- ג.** ציינו מיהו "בעל התניא".
תארו שתיים מפעולותיו להפצת החסידות.
הסבירו את עמדתו בנוגע למלחמת רוסיה-צרפת.
(9 נקודות)

3. יהדות ארצות האסלאם

- א.** תארו את מבנה הקהילה היהודית בשתיים מארצות האסלאם. (8 נקודות)
- ב.** הציגו את פועלו של רבי רפאל ברוך טולידנו בתחום החינוך במרוקו ובארץ-ישראל.
מלבד פועלו בתחום החינוך, היה הרב טולידנו מעורב בענייני ציבור במרוקו ובארץ-ישראל.
הציגו שתי דוגמאות המבטאות קביעה זו.
(9 נקודות)
- ג.** הסבירו את שלושת המושגים שלפניכם בהקשרם ההיסטורי: חוקי עומר, כתר ארם צובא, חכם באשי. (8 נקודות)

4. האנטישמיות המודרנית

- א.** הציגו את הרקע לצמיחת האנטישמיות המודרנית במאה ה-19.
כתבו שני מאפיינים ייחודיים של האנטישמיות המודרנית.
(8 נקודות)
- ב.** כתבו מהי פרשת דרייפוס, והסבירו כיצד האנטישמיות המודרנית באה לידי ביטוי בפרשה זו. (8 נקודות)
- ג.** הציגו שתי דוגמאות שבהן באה לידי ביטוי האנטישמיות המודרנית ברוסיה במאה ה-20. (9 נקודות)

פרק שלישי (20 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 5–7 (לכל שאלה – 10 נקודות).

5. ציינו מי ייסד את ישיבת וולוז'ין, וכתבו שתי פעולות שעשה כדי לרומם את מעמדם של תלמידי הישיבה.

6. ציינו שני קשיים שהיו למהגרים היהודים שהגיעו לארצות הברית בשנים 1881–1914. הציגו תוצאה אחת של הקשיים שצייתם.

7. היכן הוקמו מחנות העקורים? הציגו שתי פעולות שיקום וסיוע שנקטו ארגונים או אנשים פרטיים.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך